

Samen werk maken van identiteitsontwikkeling in opleiding en inductie

13.00-13.30 uur	Inloopmoment koffie & thee
13.30-14.15 uur Opening door Paulien Meijer	In veel lerarenopleidingen vormt de ontwikkeling van een professionele identiteit als leraar een onderlegger voor het curriculum. Ook na de opleiding blijkt dat die ontwikkeling niet ophoudt, in de transitie naar de startende leraar ('inductie') en ervaren leraar. De aandacht voor professionele identiteit komt voort uit de veronderstelling dat leraren gezien moeten worden als professionals, die niet alleen over kennis en vaardigheden beschikken, maar handelen vanuit visie en missie. Zonder aandacht hiervoor, blijkt dat leraren onvoldoende voldoening uit hun werk halen, waardoor hun welzijn onder druk staat, en ze sneller uitvallen. In deze keynote bespreek ik waar we het eigenlijk over hebben, als we spreken over de ontwikkeling van een professionele identiteit als leraar, en wat er allemaal komt kijken bij de ontwikkeling van zo'n identiteit, waarbij affectieve, sociale, en transformatieve aspecten aan de orde komen. Hierbij verbind ik theorie over identiteitsleren en 'de praktijk' van opleiden en professionaliseren. De inzichten die dit oplevert, leiden tot handvatten voor lerarenopleiders (op instituut én school) en lerarenopleidingen (inclusief begeleiding van startende en ervaren leraren). Een belangrijke boodschap daarbij is dat samenwerking tussen opleiders/coaches vanuit instituten voor lerarenopleidingen (HO/WO) en vanuit scholen, cruciaal is.
14.15-14.30 uur	<i>Verplaatsingstijd</i>
14.30-15.30 uur	<i>Workshopronde 1:</i>
Werkvorm 1 Gisbert van Ginkel	Professionele identiteitsspanningen van starters op tafel In deze workshop ervaar je een geleide intervisiestructuur om met startende leraren in gesprek te gaan over hun professionele identiteitsspanningen en hoe ze daarmee omgaan. Want starten in het onderwijs is spannend voor startende leraren, en daarover praten kan ook spannend zijn. Uit onderzoek blijkt dat startende leraren tijdens de inductiefase verschillende professionele identiteitsspanningen ervaren. De impact van die spanningen kan groot zijn. Omdat praten daarover niet altijd vanzelf gebeurt, is de intervisievorm erop gericht om dat gesprek te vergemakkelijken, en om het ervaren van spanningen ook te normaliseren als iets dat onderdeel is van leraar worden en zijn. De workshop is geschikt voor eenieder die intervisie verzorgt voor (startende) leraren. Je ervaart een deel van de intervisiestructuur en krijgt informatie over de ideeën achter het ontwerp ervan. Na deelname krijg je toegang tot de materialen voor eigen

	gebruik. De intervisiestructuur is ontwikkeld naar aanleiding van en op basis van het Nijmeegse onderzoek naar spanningen van startende leraren.
Werkvorm 2 Kyle van den Langenberg	Werken aan Stuurkracht met het spel Superagent Het spel Superagent is ontwikkeld in een kennislab van onderwijsnetwerk 'Sprong Voorwaarts' als tool om (startende) leraren te laten werken aan stuurkracht en om gerichte acties en reflectie hierop bij deze groep te stimuleren. Tijdens deze workshop maken deelnemers kennis met het spel Superagent en werken ze aan hun eigen stuurkracht door samen in kleine groepjes aan de slag te gaan. De werkvorm bestaat uit drie rondes: een opwarmronde, een speelronde en een slotronde. Samen gaan we aan de slag met verschillende kenmerken van stuurkracht en bedenken we concrete acties met als doel om deze te vergroten. Aan de basis hiervan staan de 'Superagents' als Nelson Mandela, Maria Montessori, Leonardo da Vinci, Oprah Winfrey en Socrates. In kleine groepjes gaan we aan de slag om weer een stapje verder te zetten in het vergroten van jouw stuurkracht. Het doel van de workshop? Samen nadenken over kleine, bewuste acties, gekoppeld aan (stuurkracht)kwaliteiten als verbinder, reflector of kenniswerker, om zo je eigen stuurkracht in de praktijk te kunnen vergroten. We proberen 'net even iets anders te doen' in de dagelijkse praktijk, reflecteren daarop en denken na over onze stuurkracht, maar ook over onze identiteit als leraar.
Werkvorm 3 Sander Berendsen	Persoonlijke inspiratiebronnen als spiegel voor professionele identiteitsontwikkeling In deze interactieve werkvorm onderzoeken deelnemers welke mensen, ervaringen, kunstwerken of gebeurtenissen hen inspireren in hun rol als leraar. Vooraf nemen deelnemers een foto mee van een rolmodel of inspiratiebron die betekenisvol is voor hun professionele ontwikkeling. De foto's worden opgenomen in een tijdelijke expositie: Het Museum van de Ongehoorde Verhalen. Eén voor één worden de beelden onthuld en vertellen deelnemers welk verhaal achter hun inspiratiebron schuilgaat. Wat raakt hen? Welke waarden herkennen zij? En hoe werkt dit door in hun onderwijspraktijk? De werkvorm biedt een laagdrempelige ingang tot professionele identiteitsontwikkeling. Door persoonlijke verhalen te delen en aandachtig naar elkaar te luisteren ontstaat ruimte voor reflectie, herkenning en verbinding. Deelnemers ontdekken hoe inspiratiebronnen bijdragen aan hun handelen als leraar en hoe professionele identiteit mede gevormd wordt in relatie tot anderen. De workshop is gebaseerd op de methodiek Leren van verhalen van Sander Berendsen en creëert een veilige setting waarin verhalen die vaak onuitgesproken blijven een plek krijgen.

Werkvorm 4 Harmen Schaap	De storyline-methode: tijd voor professionele identiteitsontwikkeling Professionele identiteitsontwikkeling is een proces dat gekenmerkt wordt door enerzijds ingrijpende en betekenisvolle momenten, en anderzijds door inzichten die spontaan ontstaan of het resultaat zijn van stilstaan bij de vraag of je de leraar kan zijn die je wilt zijn. Tijdens deze workshop wordt de werkvorm 'storylines' besproken. Dit is een geschikte methode om recht te doen aan dit tijdsaspect van professionele identiteitsontwikkeling. Achtergronden worden gepresenteerd en er wordt ervaren hoe het is om een storyline te maken en welke kaders en ruimte daarbij een rol kunnen spelen.
Workshop 1 Paulien Meijer	Ronde tafelsessie Onder begeleiding van de Keynote spreker Paulien Meijer praat ze graag door over hoe je vanuit school en instituut samen met startende leraren kunt werken aan de ontwikkeling van hun professionele identiteit.
Workshop 2 Marielle Theunissen & Frank Crasborn	Uitdagingen bij het ontwerpen van een curriculum voor identiteitsleren Hoe ontwerp je een curriculum dat de professionele identiteitsontwikkeling van leraren in opleiding daadwerkelijk ondersteunt? En welke dilemma's en paradoxen kom je daarbij tegen? In deze interactieve workshop maak je kennis met ontwerpprincipes voor curricula gericht op identiteitsleren en reflecteer je op de toepasbaarheid ervan binnen je eigen opleidingscontext. We starten met een korte kennismakings- en reflectieoefening over je professionele identiteit als opleider en begeleider van leraren. Vervolgens verkennen we aan de hand van een curriculumvoorbeeld welke ontwerpprincipes een rol spelen en bespreken we in subgroepen hoe herkenbaar en hanteerbaar deze zijn in de eigen praktijk. Daarna richten we ons op de paradoxen die het ontwerpen en uitvoeren van curricula voor identiteitsleren met zich meebrengen. Welke spanningen ervaar jij? Hoe ga je daarmee om? Door ervaringen uit te wisselen met collega's uit verschillende opleidingscontexten ontstaan nieuwe inzichten en praktische handvatten. Aan het einde van de workshop formuleer je een concreet aandachtspunt en inspiratie voor de verdere ontwikkeling van identiteitsleren binnen je eigen opleiding.
Workshop 3 Fedor de Beer	Pedagogische prioriteiten: In dialoog op zoek naar de eigen pedagogische waarden en idealen Het Pedagogisch Prioriteitenspel (De Beer & Van Kan, 2020) is een dialoogspel dat studenten van lerarenopleidingen en zittende leraren(opleiders) op een systematische wijze helpt hun

	pedagogische waarden en idealen te verkennen en te expliciteren. Als zodanig is het een krachtige tool die bijdraagt aan de ontwikkeling van de eigen professionele identiteit. Tijdens het spelen van het Pedagogische Prioriteitenspel staat de (aanstaande) leraar en zijn visie op goed onderwijs centraal: wat vind ik wezenlijk in het belang van mijn leerlingen? Door zijn overwegingen te delen met anderen ontstaan geanimeerde gesprekken die aan het denken zetten, gedachten helpen te (her)structureren én input geven voor de (stage)werkelijkheid waarin de (aanstaande) leraren ondergedompeld worden. Immers betogen dat je het belangrijk vindt dat het kind centraal staat, is iets anders dan het kind in een overvolle klas ook daadwerkelijk zien en als uitgangspunt te nemen. Hierover nadenken levert leerdoelen op die de deelnemers zelf formuleren en waarmee ze vervolgens aan de slag gaan. Het spelen van het spel maakt dat (aanstaande) leraren met nieuwe pedagogische moed, ideeën en doelen weer de klas ingaan. In de workshop spelen we het spel en verkennen we de mogelijkheden om het spel gericht in te zetten voor professionele identiteitsontwikkeling.
Workshop 4 Bruno Oldeboom & Chris Kroeze	PI ontwikkelen op de werkplek: niet te vermijden...of toch wel? Professionele identiteit (PI) is een constante ondertoon van de werkplek. Elke interactie, elke les, elke aarzeling, elk gesprek in de koffiekamer heeft, bewust of onbewust, iets te maken met PI en biedt ontwikkel-kansen voor wie leraar is of wil worden. De vraag is dus niet óf, maar hóé je als opleider of begeleider die ontwikkeling betekenisvol adresseert. In deze workshop verkennen we wat 'betekenisvol' hier eigenlijk betekent. Want aandacht voor PI kan al snel vrijblijvend worden, of juist sturend. Wanneer raakt een gesprek werkelijk aan wie iemand als leraar is, en wanneer blijft het hangen in goedbedoelde vragen? En misschien wel het spannendste: wie bepaalt dat eigenlijk? De opleider, de werkplek, of de (aanstaande) leraar zelf? Samen zoeken we naar handelingsperspectief: hoe je het impliciete expliciet maakt, ruimte geeft aan eigenaarschap en PI bespreekbaar maakt zonder het over te nemen. Geen blauwdruk, wel een rijker repertoire om identiteitsontwikkeling op de werkplek bewust te begeleiden. Voor opleiders, begeleiders en iedereen die (aanstaande) leraren ondersteunt in hun groei.
Workshop 5 Lienke Jansen & Rens Eikholt	De professionele identiteit van de startende docent en de identiteit van de school: Schuring, glans en versterking Binnen de Onderwijsregio Nest Nijmegen werken scholen en opleidingsinstituten samen om te zorgen voor méér goede docenten en toekomstbestendig onderwijs in de regio. We ondersteunen aankomende en zittende onderwijsprofessionals in hun ontwikkeling, vanuit een gezamenlijke visie

	op leren en ontwikkelen. Deze visie hebben we vertaald naar onze Vliegwijzer, waarin professionele identiteitsontwikkeling de kern vormt. We vinden het belangrijk dat aankomende docenten en starters ontdekken wie ze zijn, waar ze voor staan en hoe ze vanuit hun eigen overtuigingen professionele keuzes maken. Tegelijkertijd maken zij deel uit van een school, met eigen waarden, verwachtingen en manieren van werken. Hoe verhouden die zich tot elkaar? Waar versterken ze elkaar en waar ontstaan verschillen? En wat betekent dit voor hun ontwikkeling als onderwijsprofessional? In deze workshop maak je kennis met een werkvorm die op Het Rijks wordt ingezet bij de begeleiding van nieuwe medewerkers als onderdeel van het inductietraject. Je onderzoekt wat jij belangrijk vindt als onderwijsprofessional, wat jouw werkomgeving van je vraagt en waar deze verwachtingen overeenkomen of verschillen. Vervolgens verken je hoe je deze werkvorm kunt inzetten binnen je eigen school of opleidingsinstituut om met aankomende docenten en starters het gesprek te voeren over hun professionele identiteit.
15.30-16.00 uur	<i>Pauze</i>
16.00-17.00 uur	<i>Workshopronde 2:</i>
Werkvorm 1 Gisbert van Ginkel	Professionele identiteitsspanningen van starters op tafel In deze workshop ervaar je een geleide intervisiestructuur om met startende leraren in gesprek te gaan over hun professionele identiteitsspanningen en hoe ze daarmee omgaan. Want starten in het onderwijs is spannend voor startende leraren, en daarover praten kan ook spannend zijn. Uit onderzoek blijkt dat startende leraren tijdens de inductiefase verschillende professionele identiteitsspanningen ervaren. De impact van die spanningen kan groot zijn. Omdat praten daarover niet altijd vanzelf gebeurt, is de intervisievorm erop gericht om dat gesprek te vergemakkelijken, en om het ervaren van spanningen ook te normaliseren als iets dat onderdeel is van leraar worden en zijn. De workshop is geschikt voor eenieder die intervisie verzorgt voor (startende) leraren. Je ervaart een deel van de intervisiestructuur en krijgt informatie over de ideeën achter het ontwerp ervan. Na deelname krijg je toegang tot de materialen voor eigen gebruik. De intervisiestructuur is ontwikkeld naar aanleiding van en op basis van het Nijmeegse onderzoek naar spanningen van startende leraren.
Werkvorm 2 Kyle van den Langenberg	Werken aan Stuurkracht met het spel Superagent Het spel Superagent is ontwikkeld in een kennislab van onderwijsnetwerk 'Sprong Voorwaarts' als

	tool om (startende) leraren te laten werken aan stuurkracht en om gerichte acties en reflectie hierop bij deze groep te stimuleren. Tijdens deze workshop maken deelnemers kennis met het spel Superagent en werken ze aan hun eigen stuurkracht door samen in kleine groepjes aan de slag te gaan. De werkvorm bestaat uit drie rondes: een opwarmronde, een speelronde en een slotronde. Samen gaan we aan de slag met verschillende kenmerken van stuurkracht en bedenken we concrete acties met als doel om deze te vergroten. Aan de basis hiervan staan de 'Superagents' als Nelson Mandela, Maria Montessori, Leonardo da Vinci, Oprah Winfrey en Socrates. In kleine groepjes gaan we aan de slag om weer een stapje verder te zetten in het vergroten van jouw stuurkracht. Het doel van de workshop? Samen nadenken over kleine, bewuste acties, gekoppeld aan (stuurkracht)kwaliteiten als verbinder, reflector of kenniswerker, om zo je eigen stuurkracht in de praktijk te kunnen vergroten. We proberen 'net even iets anders te doen' in de dagelijkse praktijk, reflecteren daarop en denken na over onze stuurkracht, maar ook over onze identiteit als leraar.
Werkvorm 3 Sander Berendsen	Persoonlijke inspiratiebronnen als spiegel voor professionele identiteitsontwikkeling In deze interactieve werkvorm onderzoeken deelnemers welke mensen, ervaringen, kunstwerken of gebeurtenissen hen inspireren in hun rol als leraar. Vooraf nemen deelnemers een foto mee van een rolmodel of inspiratiebron die betekenisvol is voor hun professionele ontwikkeling. De foto's worden opgenomen in een tijdelijke expositie: Het Museum van de Ongehoorde Verhalen. Eén voor één worden de beelden onthuld en vertellen deelnemers welk verhaal achter hun inspiratiebron schuilgaat. Wat raakt hen? Welke waarden herkennen zij? En hoe werkt dit door in hun onderwijspraktijk? De werkvorm biedt een laagdrempelige ingang tot professionele identiteitsontwikkeling. Door persoonlijke verhalen te delen en aandachtig naar elkaar te luisteren ontstaat ruimte voor reflectie, herkenning en verbinding. Deelnemers ontdekken hoe inspiratiebronnen bijdragen aan hun handelen als leraar en hoe professionele identiteit mede gevormd wordt in relatie tot anderen. De workshop is gebaseerd op de methodiek Leren van verhalen van Sander Berendsen en creëert een veilige setting waarin verhalen die vaak onuitgesproken blijven een plek krijgen.
Werkvorm 4 Harmen Schaap	De storyline-methode: tijd voor professionele identiteitsontwikkeling Professionele identiteitsontwikkeling is een proces dat gekenmerkt wordt door enerzijds ingrijpende en betekenisvolle momenten, en anderzijds door inzichten die spontaan ontstaan of het resultaat zijn van stilstaan bij de vraag of je de leraar kan zijn die je wilt zijn. Tijdens deze

	workshop wordt de werkvorm 'storylines' besproken. Dit is een geschikte methode om recht te doen aan dit tijdsaspect van professionele identiteitsontwikkeling. Achtergronden worden gepresenteerd en er wordt ervaren hoe het is om een storyline te maken en welke kaders en ruimte daarbij een rol kunnen spelen.
Workshop 1 Fedor de Beer	Pedagogische prioriteiten: In dialoog op zoek naar de eigen pedagogische waarden en idealen Het Pedagogisch Prioriteitenspel (De Beer & Van Kan, 2020) is een dialoogspel dat studenten van lerarenopleidingen en zittende leraren(opleiders) op een systematische wijze helpt hun pedagogische waarden en idealen te verkennen en te expliciteren. Als zodanig is het een krachtige tool die bijdraagt aan de ontwikkeling van de eigen professionele identiteit. Tijdens het spelen van het Pedagogische Prioriteitenspel staat de (aanstaande) leraar en zijn visie op goed onderwijs centraal: wat vind ik wezenlijk in het belang van mijn leerlingen? Door zijn overwegingen te delen met anderen ontstaan geanimeerde gesprekken die aan het denken zetten, gedachten helpen te (her)structureren én input geven voor de (stage)werkelijkheid waarin de (aanstaande) leraren ondergedompeld worden. Immers betogen dat je het belangrijk vindt dat het kind centraal staat, is iets anders dan het kind in een overvolle klas ook daadwerkelijk zien en als uitgangspunt te nemen. Hierover nadenken levert leerdoelen op die de deelnemers zelf formuleren en waarmee ze vervolgens aan de slag gaan. Het spelen van het spel maakt dat (aanstaande) leraren met nieuwe pedagogische moed, ideeën en doelen weer de klas ingaan. In de workshop spelen we het spel en verkennen we de mogelijkheden om het spel gericht in te zetten voor professionele identiteitsontwikkeling.
Workshop 2 Marielle Theunissen & Frank Crasborn	Uitdagingen bij het ontwerpen van een curriculum voor identiteitsleren Hoe ontwerp je een curriculum dat de professionele identiteitsontwikkeling van leraren in opleiding daadwerkelijk ondersteunt? En welke dilemma's en paradoxen kom je daarbij tegen? In deze interactieve workshop maak je kennis met ontwerpprincipes voor curricula gericht op identiteitsleren en reflecteer je op de toepasbaarheid ervan binnen je eigen opleidingscontext. We starten met een korte kennismakings- en reflectieoefening over je professionele identiteit als opleider en begeleider van leraren. Vervolgens verkennen we aan de hand van een curriculumvoorbeeld welke ontwerpprincipes een rol spelen en bespreken we in subgroepen hoe herkenbaar en hanteerbaar deze zijn in de eigen praktijk. Daarna richten we ons op de paradoxen die het ontwerpen en uitvoeren van curricula voor identiteitsleren met zich meebrengen. Welke spanningen ervaar jij? Hoe ga je daarmee om? Door

	ervaringen uit te wisselen met collega's uit verschillende opleidingscontexten ontstaan nieuwe inzichten en praktische handvatten. Aan het einde van de workshop formuleer je een concreet aandachtspunt en inspiratie voor de verdere ontwikkeling van identiteitsleren binnen je eigen opleiding.
Workshop 3 Tamara van Schilt-Mol & Marion van de Wijdeven	Meer grip op het waarderen van professionele identiteit Je bent met je collega's in gesprek over het waarderen van de professionele identiteit van je studenten en daarbij liggen verschillende vragen op tafel. Wat zijn onze redenen om professionele identiteit te waarderen en wat zouden we dan precies willen waarderen? Welke informatie hebben we nodig om zicht te krijgen op de professionele identiteit van onze studenten en hoe komen we aan deze informatie? Hoe krijgt dit dan vervolgens weer vorm in ons onderwijs?
Workshop 4 Bruno Oldeboom & Chris Kroeze	PI ontwikkelen op de werkplek: niet te vermijden...of toch wel? Professionele identiteit (PI) is een constante ondertoon van de werkplek. Elke interactie, elke les, elke aarzeling, elk gesprek in de koffiekamer heeft, bewust of onbewust, iets te maken met PI en biedt ontwikkel-kansen voor wie leraar is of wil worden. De vraag is dus niet óf, maar hóé je als opleider of begeleider die ontwikkeling betekenisvol adresseert. In deze workshop verkennen we wat 'betekenisvol' hier eigenlijk betekent. Want aandacht voor PI kan al snel vrijblijvend worden, of juist sturend. Wanneer raakt een gesprek werkelijk aan wie iemand als leraar is, en wanneer blijft het hangen in goedbedoelde vragen? En misschien wel het spannendste: wie bepaalt dat eigenlijk? De opleider, de werkplek, of de (aanstaande) leraar zelf? Samen zoeken we naar handelingsperspectief: hoe je het impliciete expliciet maakt, ruimte geeft aan eigenaarschap en PI bespreekbaar maakt zonder het over te nemen. Geen blauwdruk, wel een rijker repertoire om identiteitsontwikkeling op de werkplek bewust te begeleiden. Voor opleiders, begeleiders en iedereen die (aanstaande) leraren ondersteunt in hun groei.
Workshop 5 Helma Oolbekking-Marchand & Bob Koster	"Wie ben jij als opleider? Over kwetsbaarheid, waarden en het begeleiden van identiteitsontwikkeling bij studenten en starters" Tijdens het eerste deel van deze workshop gaan we in op het eigene van de rol die je als opleider hebt. We delen vijf aspecten zoals bijvoorbeeld 'kwetsbaar zijn' of 'opleiden als morele en waarde geladen activiteit'. Vervolgens nodigen we je uit met behulp van een opdracht, in een collegiaal gesprek, te reflecteren op je eigen rol.

	In het tweede deel van de workshop geven we input over manieren om de identiteitsontwikkeling van studenten en starters te begeleiden. Hoe kun je hier in de praktijk concreet vorm aan geven? Manieren zijn bijvoorbeeld 'modellen' of 'het narratief gebruiken'. Je krijgt de gelegenheid met de manieren te werken. De workshop heeft een interactief karakter, input en verwerking daarvan wisselen elkaar in hoog tempo af.
17.00 uur	Einde symposium